

Datum
2023-10-18
Vår referens
Märta Lunnér
Utvecklingssekreterare
marta.lunner@malmo.se

Tjänsteskrivelse

Ateljéstöd utveckling KN-2023-3952

Sammanfattning

Att stärka villkoren för bildkonstnärer är ett prioriterat område för kulturnämnden. Kulturförvaltningen presenterade våren 2023 en kartläggning av ateljésituationen i Malmö. Som ett led i de fortsatta insatserna inom området har kulturförvaltningen fått i uppdrag att se över nuvarande form av ateljéstipendier och att ta fram förslag till ett utvecklat stöd.

Malmö har en stark konstscen som bidrar till stadens attraktivitet och utveckling. Kulturförvaltningen och Stadsbyggnadskontoret har ett gemensamt fokus på att bevara och skapa nya ateljéer och det finns planer för ett nytt Konstmuseum. Det pågår också ett utvecklingsarbete med den offentliga konsten.

För att stärka den fortsatta utvecklingen av Malmö som konststad föreslås en ny form av två-åriga stipendier för konstnärer inom bild och form, som riktas till en bredare krets av konstnärer i Malmö och har en mera flexibel utformning. En viktig förutsättning för att stödet ska få önskad effekt är en ökad anslagsnivå från och med 2024.

Förslag till beslut

Kulturnämnden föreslås besluta

1. Kulturnämnden beslutar att införa en ny form av stipendier för konstnärer inom bild och form, med den inriktning som föreslås i ärendet.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse - Ateljéstöd utveckling

Beslutsplanering

Kulturförvaltningens Ärendeberedning 2023-09-18
Kulturnämndens Ordförandeberedning 2023-09-26
Kulturnämndens arbetsutskott 2023-10-12
Kulturnämnden 2023-10-25

Beslutet skickas till

[Här skriver du vem beslutet ska skickas till efter att protokollet är justerat, ange funktion eller organisation. Uppgifterna överförs till protokoll och protokollsutdrag. I fliken expediera till, på ärendekortet, anger du fullständiga uppgifter som exempelvis e-postadress, som en information till nämndsekreteraren. Om beslutet inte ska expedieras, kan denna text och rubrik tas bort.]

Ärendet

Bakgrund och sammanfattning

Kulturnämnden gav hösten 2022 kulturförvaltningen i uppdrag att kartlägga hur ateljésituationen ser ut i Malmö samt återkomma med förslag på hur kulturnämnden kan bidra till att konstnärer fortsatt kan verka och utvecklas i staden. Bakgrunden var tydliga indikationer om att tillgången till ateljéer i Malmö riskerar att försämrats.

Kulturförvaltningen återrapporterade till kulturnämnden 2023-03-29 (KN-2022-5203). Kartläggningen gav bland annat en bild av var ateljéerna finns och av förutsättningarna för professionella konstnärer. I ärendet redovisades även pågående och planerade insatser för att stärka arbetet med stadsutveckling, information och lotsning i lokalfrågor. Ett viktigt fokusområde är att så långt möjligt bevara befintliga ateljélokaler. Underlaget bekräftar att överkomliga hyror är en nyckelfaktor för många konstnärer, liksom vikten av det riktade stöd som staden ger. Ateljéstödet har dock varit oförändrat under längre tid och kartläggningen pekade på behov av utveckling.

Kulturnämnden beslutade, som ett första steg, att fördela en ekonomisk förstärkning av de 60 ateljéstipendier som tidigare har beviljats för perioden 2023-2024. Vidare uppdrog kulturnämnden till kulturförvaltningen att se över nuvarande form av ateljéstipendier och att ta fram förslag till en utvecklad stödform.

Utgångspunkterna för förslaget är, enligt föregående ärende:

- att stödet bör ge utrymme för en ökad stödnivå och stöd till fler konstnärer
- att konstnärer i Malmö har möjlighet att söka stöd på likvärdiga villkor. En stödmodell där en begränsad grupp konstnärer gynnas genom en permanent hyressubvention eller liknande förordas inte.

I föreliggande ärende ges förslag till en ny form av stöd, mot bakgrund av en fördjupad genomlysning och utvärdering av det nuvarande stödet.

Malmö har en stark profil som konststad, och Malmö stad arbetar med insatser inom en rad olika områden, såsom stadsutveckling, lokalfrågor och offentlig konst. Den kreativa basen och motorn i konstlivet utgörs av de enskilda konstnärerna och kulturförvaltningen föreslår ett förstärkt och delvis förändrat stöd för att bättre kunna möta konstnärernas behov och de nya arbetssätt som växer fram.

Förslag i sammanfattning:

- Riktat stöd i form av 2-åriga stipendier med en mera flexibel användning än tidigare.
- Möjlighet att nå en större bredd av bildkonstnärer som använder olika typer av arbetslokaler.
- Ökad stödnivå och ökat antal stipendier per år.

En viktig förutsättning för att stödet ska få önskad effekt är en ökad anslagsnivå från och med 2024.

Ateljéstöd i Malmö – historik och nuläge

Kulturnämnden införde ateljéstöd 1990, inledningsvis i form av ca 40 hyressubventionerade ateljéer i den gamla Addo-fabriken på Industrigatan. Kring 2007 gjordes en satsning på infrastrukturen inom bild och form. För att stödet skulle bli mera likvärdigt och nå flera konstnärer infördes från 2008 öppet sökbara 2-åriga ateljéstipendier. Ateljéstipendierna uppgick inledningsvis till 17 000 kr per 2-årsperiod.

Det riktade stödet till Addo-föreningen fasades ut men kulturförvaltningen hade kvar förstahandsavtalet för lokalerna på Industrigatan. När lokalerna blev aktuella för uppsägning hyrde kulturförvaltningen 2019 en ersättningslokal på Borrgatan, som Addo-föreningen nu hyr i andra hand, utan subvention.

2011 genomfördes en utvärdering, som överlag var positiv. Några mindre justeringar av villkoren har gjorts efterhand, och nivån höjdes 2013 till 18 000 kr. Högsta antal stipendier att fördela per år har hela tiden varit 60, vilket nu innebär en årlig budget om 1 080 000 kr. Antalet beviljade stipendier har i regel varierat mellan 50 och 60 per år. I den senaste omgången ansökte 103 konstnärer, varav 60 beviljades stöd.

I den redovisade kartläggningen finns statistik från de senaste tre ansökningsåren (2020, 2021, 2022). En jämförelse med ansökningarna från åren 2007-2010 visar på ett övervägande stabilt mönster:

- Flertalet sökande konstnärer hyr sina ateljéer genom föreningar och andra ateljékollektiv.
- Den största åldersgruppen bland de sökande var 2007-2010 konstnärer födda på 70-talet och drygt tio år senare konstnärer födda på 80-talet.
- En stor majoritet av dem som söker och får stöd har konstnärlig högskoleutbildning.

Det finns även några trendmässiga förändringar:

- Andelen kvinnor har ökat, från ca 50% till ca 60%, både bland de sökande och de beviljats stöd.
- Tendensen är att antalet sökande ökar. Under senare år har fler meriterade sökande därför prioriteras bort, av budgetskäl.
- Indikationen är att hyresnivåerna ökat mer än inflationen. Medianhyran för de sökande var 2020-2022 kring 25 tkr per år och kostnadsläget har därefter ökat ytterligare.

Sammanfattning av nuvarande villkor

De hittillsvarande ateljéstipendierna riktas till aktivt verksamma och professionella konstnärer inom bild och form som bor i Malmö och hyr en ateljé i Malmö. Bestämmelserna framgår av bilaga 1.

Stipendierna utbetalas med ett engångsbelopp, lika för alla. Nivån – 9 tkr per år – relaterar till att stödet inte ska överskrida årshyran för ateljén, som måste vara minst 10 tkr. Hyreskontrakt med mera ska dokumenteras enligt specificerade villkor.

Målgruppen inkluderar främst utövare inom bildkonst/fri konst i olika former samt inom

serieteckning, design och konsthantverk. En sakkunnig referensgrupp deltar i bedömningen av de konstnärliga meriterna. Det är inte den konstnärliga kvaliteten i sig som bedöms utan nivån och omfattningen av den utåtriktade verksamheten, i form av utställningar, uppdrag mm. Ett viktigt kriterium är att denna verksamhet bedrivs i professionella sammanhang.

En grundtanke har varit att stödet ska nå ut till konstnärer i olika åldrar och inom olika konstnärliga former och genrer. För att skapa en ökad spridning har i första hand konstnärer som inte fått ateljéstipendium de senaste åren prioriterats. Nyutbildade har också garanterats en viss andel av stipendierna.

Reglerna kring skattefria stipendier ger vissa förutsättningar:

- Stipendier kan inte ges som ett kontinuerligt stöd. När en konstnär fått ett 2-årigt ateljéstipendium är det påföljande tredje året därför ett "karensår". Därefter kan konstnären ansöka på nytt.
- Stipendier kan inte alltför hårt knytas till krav på redovisning av motprestationer eller till kostnader som är avdragsgilla för mottagaren. Ateljéstipendierna ges i förtroende och redovisas inte.

Utvärdering av nuvarande villkor

Kulturförvaltningens bedömning:

- Värderingen av professionella meriter fungerar i huvudsak bra. Det är positivt att stödet når en stor bredd av både yngre och äldre konstnärer och att stödet inte enbart premierar de konstnärer som utåt sett är mest uppmärksammade.
- De formella kraven på ateljélokaler och kontrakt överensstämmer inte alltid med de förutsättningar som många konstnärer har. Hanteringen av underlagen kräver också mycket administration.
- Stödet når inte de konstnärer som inte haft råd att hyra en ateljé eller som arbetar i andra typer av lokaler, exempelvis med korttidskontrakt, i de kollektiva verkstäderna eller i anslutning till bostaden. Olika material och uttryckssätt ger också olika behov, exempelvis arbetslokaler anpassade för storskalig skulptur eller för konst som helt skapas med digitala medier.
- Stipendieformen är enkel att hantera och är skattefri för mottagaren. Man bör dock vara uppmärksam på gränsdragningen mellan konstnärens privatekonomi och näringsverksamhet och det formella regelverket kring stipendier. Stöd i form av bidrag är en annan form, men inte alla konstnärer har en registrerad firma eller liknande.
- Att Malmö växer och att antalet ansökande konstnärer ökar behöver beaktas. Stödets omfattning (belopp och antal), bör inte vara fastlåst under lång tid, utan bör kunna anpassas efterhand.

Region Skåne har inte ateljéstöd eller andra stöd som enbart riktas till konstnärer inom bild och form. Enligt Region Skånes kulturförvaltning finns inte heller sökbara ateljéstöd i Skånes övriga kommuner, såvitt känt. Malmö uppfattas ha en särställning och vara ett regionalt nav som många konstnärer söker sig till. Ur ett regionalt perspektiv har Malmös kulturstöd till bland annat bildkonstnärer stor betydelse för det skånska kulturlivet som helhet.

Synpunkter från kulturaktörer

Kulturförvaltningen har, inte minst inom det bredare arbetet med ateljésituationen, haft många kontakter med konstnärskollektiv med flera. De synpunkter som tidigare lyfts kring ateljéstipendierna har främst handlat om att nivån länge varit oförändrad och behöver höjas. I samband med den senaste ansökningsomgången har det också uttryckts en oro för att de befintliga ateljéerna och kontrakten i vissa fall har svårt att uppfylla de formella krav som anges i bestämmelserna. Lokaler som konstnärer har råd att hyra har ofta låg standard, och kan exempelvis vara klassade som lager eller industrilokaler.

Kulturförvaltningen har inhämtat synpunkter från Konstnärernas Riksorganisation (KRO). KRO hänvisar bland annat till en enkät kring ateljéfrågor 2021 och till de frågor som ställs av medlemmarna. Allmänna synpunkter:

- Ateljén är en viktig förutsättning för det konstnärliga arbetet och ateljéstöd och andra stöd har stor betydelse.
- Problem med ökande hyror finns på många platser, mest uttalat i Stockholm.
- Längre stödperioder är att föredra. I övrigt ger KRO inte några specifika rekommendationer kring stödets utformning eller nivå.

Kulturförvaltningen har haft ett dialogmöte med representanter för fyra större ateljéföreningar i Malmö (Addo, Sulfur, Borrgatan och Alta Art Space). Synpunkter i sammandrag:

- Nuvarande stöd fungerar i huvudsak som en ekonomisk punktinsats, även om stödet i princip ska räcka i två år (tre år om karensåret räknas in).
- Stödnivån bör höjas för att matcha ökade hyresnivåer och för att täcka kostnadsökningarna under den tid som stödnivån varit oförändrad.
- Fler konstnärer bör få stöd, helst samtliga sökande som uppfyller villkoren. Nu kan det uppfattas som oklart varför man får avslag.
- Gärna förstärkt kommunikation för att nå ut till fler berättigade konstnärer.
- Varierande synpunkter om stöd bör ges i stipendieform eller som beskattningsbara bidrag. Konstnärer har olika ekonomiska förutsättningar.
- Gärna även direkt stöd till ateljéföreningarna i någon form, som ett komplement.
- Inga specifika synpunkter kring kraven på professionell meritering och verksamhet.

Därutöver uttrycktes tydliga önskemål om att Malmö stad bör iordningsställa och hyra ut ändamålsenliga och långsiktigt trygga ateljélokaler. Att hyra lokaler av privata fastighetsägare som kan ha planer på att riva eller höja hyrorna upplevs som stressande och arbetskrävande.

Malmö som konststad – potential och utvecklingsbehov

Malmö har en stark konstscen med en identitet som i stor utsträckning skapas av stadens konstnärer. De arbetar med utställningar, offentlig konst, konstpedagogik och andra projekt och många bidrar också genom att arrangera utställningar och andra kulturevenemang för Malmöborna. Vid sidan av de offentliga konstinstitutionerna har dessa konstnärsdrivna initiativ ett stort utrymme i Malmö, medan den kommersiella galleriscenen och kopplingen till den privata konstmarknaden överlag är svagare.

Konstutbildningarna i Malmö och regionen bidrar till att många konstnärer väljer att stanna kvar eller söker sig hit. Närheten till Köpenhamn stärker också till den internationella profilen. Många inom fältet vittnar om en intresserad och öppen malmöpublik och en samarbetsvilja och en tillåtande inställning konstnärer emellan. Sammantaget finns ett arbetsklimat som lockar konstnärer från andra delar av landet att leva och verka i Malmö. Det finns en bra mix av större

och mindre utställningsplatser, konstcentra, institutioner och andra professionella konstaktörer, som inte främst ser varandra som konkurrenter, utan mera som tillgång och samarbetspartners. Över tid har de genreöverskridande projekten blivit fler och många gallerier och utställningsrum har en ökad programverksamhet där performance, konserter och samtal kompletterar de traditionella utställningarna. Kulturnämndens verksamhetsstöd och projektstöd har stor betydelse för de fria kulturaktörer som bedriver publika arrangemang av det slaget eller fungerar som resurscentra för konstnärer, såsom kollektivverkstäderna.

Många konstnärer är koncentrerade till de tre storstäderna, som alla har riktade stöd för denna grupp. Ett viktigt skäl till att bildkonstnärer får särskilda stöd är att många arbetar enskilt och har begränsade möjligheter till betalda uppdrag och andra typer av bidrag, jämfört med andra konstnärliga utövare. Att bildkonstnärer som grupp har en utsatt ekonomisk situation är också väl belagt.

Det konstnärliga arbetet är resurskrävande, med kostnader för material, resor, research, marknadsföring med mera. Arbetslokaler, ofta i form av en ateljé, är en viktig förutsättning, som också medför betydande kostnader.

Kulturförvaltningen bedömer att ett utökat, riktat stöd för gruppen konstnärer inom bild och form är väl motiverat och har stora positiva effekter, genom att det stärker Malmös attraktivitet som konststad, bidrar till bättre arbetsvillkor och ökar konstnärerna möjligheter att nå ut med sin konst både lokalt, nationellt och internationellt.

Stödet bör dock ha en mera öppen och flexibel utformning för att kunna nå en ännu större bredd av konstnärer. Detta följer också utvecklingen mot ett mera rörligt arbetssätt där fler konstnärer arbetar mera projektbaserat, i skiftande grupper och constellationer och på olika platser. Att kunna låna lokaler och utrustning av varandra är positiva exempel på ett mera effektivt resursutnyttjande. Parallellt finns också många konstnärer som främst arbetar enskilt i sin ateljé, med konst för utställningar eller offentlig gestaltning.

Ett riktat, kommunalt stöd kan i sig inte lösa alla frågor kring ateljésituationen (ökade hyror mm), men ett förstärkt stöd kan bidra till att fler konstnärer kan lösa sina behov av bland annat arbetslokaler. Som redovisats pågår ett omfattande arbete kring stadsutveckling och lotsning i fastighetsfrågor, i samverkan mellan flera berörda förvaltningar. Under 2023 har kulturnämnden även gjort en extra satsning på de kollektiva konstnärsvrkstäderna.

I ett större perspektiv har Malmö stads utvecklingsarbete med den offentliga konsten en stor potential när det gäller att skapa fler uppdrag för konstnärer och ge Malmöborna fler tillfällen att möta konsten i sin vardag. På längre sikt kan en satsning på ett nytt konstmuseum vitalisera och stärka hela konstfältet.

En satsning på en utvecklad stödform kräver framför allt en budgetmässig förstärkning så att stödnivån och antalet konstnärer som kan få stöd kan ökas. En preliminär bedömning är en årlig budget om ca 4 MSEK per år, vilket innebär en förstärkning med knappt 3 MSEK.

Förslag till ny form av stipendier för konstnärer inom bild och form

Kulturförvaltningen föreslår att formen med 2-åriga stipendier kvarstår, men att stipendiets användning blir mera flexibel och inte direkt knyts till en specificerad kostnad för ateljéhyra.

Målgruppen är som tidigare professionella konstnärer inom bild och form, med ett aktivt och självständigt konstnärskap.

En uppräknig med konsumentprisindex av nuvarande stöd om 18 tkr skulle innebära ca 25 tkr för 2024, enligt nuvarande inflationstakt (räknat från 2013). Kostnaderna för lokaler har generellt ökat snabbare och kan förväntas stiga än mer om fler/nya ateljéer ska kunna tillskapas. Kulturförvaltningen föreslår en stödnivå om minst 35 tkr per 2-årigt stipendium.

- Stipendiebelopp och antal stipendier bör fastställas årligen i kulturstödsbudgeten.
- En första utlysning föreslås ske våren 2024, efter fastställd budget. I samband med det bör specificerade villkor för stödet också beslutas.
- Ett preliminärt förslag inför nästa utlysning är att fördela ca 115 stipendier à 35 tkr.

Budgetmässiga förutsättningar att ta hänsyn till:

- Nuvarande 2-åriga stipendier periodiseras och belastar två budgetår.
- 2023 års ordinarie budget om 1 080 tkr är fördelad genom tidigare beslut (avseende år 2 i perioden 2022-2023 respektive år 1 i perioden 2023-2024).
- Kulturnämnden har under 2023 beslutat att fördela en extra förstärkning av stipendierna för perioden 2023-2024 med 500 tkr. 60 konstnärer har fått drygt 8 tkr vardera.
- I 2024 års budget är 540 tkr in-tecknade genom tidigare beslut (avseende år 2 i stipendieperioden 2023-2024).
- Ingen utlysning sker hösten 2023.
- P g a periodiseringen får en ny, högre stödnivå successivt genomslag, med full effekt i budgeten för 2025.

Finansiering

Nuvarande budget för ateljéstöd ligger på 1 080 tkr, 18 tkr i stödnivå och till 60 stipendiater. Med en ökning av stödnivån till 35 tkr och till i stället 115 stipendiater innebär det en kostnad på 4 mkr, en kostnadsökning med 3 mkr. Förslag på finansiering är att använda de extra insatser som fördelades till kulturstödet 2023, totalt 1 mkr (500 tkr för insatser till ateljésituationen och 500 tkr till övriga insatser under året). Därutöver att tillföra ateljéstödet de demografimedel som kulturstödet årligen tillförs, cirka 800 tkr per år 2024 och 2025. Det resterande behovet med ca 400 tkr år 2025 får hanteras i 2025 års kulturstödbudget.

Ansvariga

Jennie Järvå Enhetschef